30 anos de corporacións democráticas

CONCELLO DE SANTIAGO

Cúmprense tres décadas da toma de posesión da primeira Corporación democrática coa que se abriron as portas do Concello á cidadanía. Ao longo destes trinta anos a administración municipal fixo un percorrido realmente histórico na prestación de servizos aos cidadáns. Partimos dun punto no que o Goberno municipal vivía tutelado esencialmente pola Deputación provincial e o goberno do Estado, sen apenas competencias, e percorremos un camiño cheo de esperanzas e dificultades cara a unha xestión cada vez máis propia e independente.

Nestes trinta anos a transformación dos Concellos foi unha das bases da consolidación da democracia en España e unha escola aberta á participación política. As Corporacións configuraron espazos de aprendizaxe ao tempo que asumían o compromiso de achegar unha administración máis eficaz e próxima ao administrado. Ás veces sen os recursos necesarios, os Gobernos municipais enfrontaron retos de transformación da vida pública que deron como resultado cambios necesarios e urxentes en beneficio dunha maior calidade de vida das cidades.

Para Santiago de Compostela, estes trinta anos de Corporacións democráticas representan a transformación máis espectacular da súa historia desde os tempos do barroco. Entre todos, políticos e cidadáns, conseguimos que a Capital de Galicia sexa hoxe un referente internacional en aspectos tan importantes como a cultura, o turismo, a comunicación, o urbanismo e a conservación do medio ambiente. Nos planos do comercio, a industria e a economía situámonos como a terceira área industrial e comercial de Galicia. No aspecto das infraestruturas aeroportuarias, viarias e ferroviarias nos próximos anos Compostela afianzará a súa situación estratéxica de punto central de Galicia nas comunicacións entre todas as capitais da comunidade autónoma e o resto da península.

Nestes trinta anos conseguimos que Santiago de Compostela sexa un exemplo de cidade con calidade de vida. Un hábitat en óptimas condicións para vivir e traballar, con espazos de lecer saudables, no que a universalización dos servizos sociais é un camiño de solidariedade e convivencia polo que camiñamos con pasos decididos na actualidade. A nosa é unha das cidades máis seguras do Estado, non obstante de recibir milleiros de visitantes cada ano, de todo tipo de clase e condición.

Tres décadas despois de constituída a primeira Corporación democrática, podemos dicir que a Compostela moderna tamén é, en gran medida, produto do diálogo establecido con outras administracións e organismos. O diálogo e o consenso foron neste tempo liñas de actuación que permitiron importantes inversións; execución de obras e infraestruturas; aprobación de plans de ordenación, como instrumentos de xestión eficaces; creación de organismos de cooperación, como o Consorcio de Santiago; ou a consecución do Estatuto de Capitalidade, entre outros logros.

Nesta publicación, dende o Goberno Municipal, botamos unha ampla mirada sobre o camiño recorrido, que desexamos compartir con todos os composteláns, co agradecemento pola colaboración prestada por todas e todos, e polo esforzo colectivo que representa manter viva unha cidade que cada día escribe unha nova páxina do seu futuro.

Xosé A. Sánchez Bugallo
Alcalde de Santiago de Compostela

30 anos de corporacións democráticas

Foi na local, no ámbito das administracións públicas, na que os cidadáns percibiron con maior claridade o paso da ditadura franquista á nova realidade democrática, chegada na década dos setenta do pasado século. A vida municipal e as xestións dos municipios cobraron un protagonismo sen precedentes dende a Segunda República. Porén, mentres as súas competencias crecían, non o facían do mesmo xeito os recursos. En Santiago de Compostela acadaba, ademais, una dimensión maior ao ser instituída capital de Galicia sen ser, como no resto das autonomías, agás Mérida, capital de provincia.

Primeira Corporación democrática, 1979

No final do franquismo

O Santiago predemocrático do final do sesenta e principios da década seguinte era un fervedoiro de ideas e ansias de liberdade. Na Universidade e nos barrios da cidade aconteceron actuacións que despois deron paso ao que coñecemos como a Xeración do 68, un movemento de mozas e mozos, que cambiou radicalmente os sistemas políticos e as estruturas dos Estados en todo o mundo, e que en España marcou o principio da fin da ditadura de Franco.

A finais dos anos sesenta, mentres Ferrol, A Coruña e Vigo lideraban o movemento obreiro, Santiago apoiábase na Universidade, agromando un fermento de cambio que aproveitaban as formacións políticas na clandestinidade para organizar actos en colaboración cos estudantes. Había unha notable presenza do Partido Comunista de España, pero tamén dos seus "parentes" maoístas (alcumados os chineses), de sectores progresistas cristiáns, articulados na Agrupación Democrática de Estudantes, de socialistas e dun incipiente nacionalismo representados polo PSG e a UPG. "*Se ben á hora de despregar estratexia* –afirma Luís Pasín veterano loitador do movemento veciñal e concelleiro desde a primeira corporación ata o 2003– *os estudantes actuaron sempre moi unidos, superando as siglas, que naqueles momento ocupaban un lugar secundario".*

Personaxes, que máis tarde terían responsabilidades de goberno en todos os ámbitos, eran entón mozos que xermolaban en Compostela como Vicente Álvarez Areces, Emilio Pérez Touriño, Xosé Manuel Beiras, Fausto Dopico, Félix Sarmiento, Pancho Álvarez Fontenla, Tuco Cerviño, Pedro Mariño, Francisco Candela, Carlos Casares e un longo etcétera que posteriormente achegaron as súas ideas, o seu tempo e traballo na consolidación da democracia. A Universidade compostelá estaba na vangarda dos movementos estudantís de España e mesmo con respecto a Francia onde ían viñan achegando teoría e información. Luís Pasín lembra que *"na Universidade Santiago organizouse no ano 64 o primeiro acto en España en recoñecemento a Machado. Facerlle unha homenaxe ao poeta naquel momento era unha temeridade, de feito cando se intentou*

Primeiro pleno democrático

outro, un mes despois en Baeza, houbo paus e detencións e non se puido celebrar". Foi o tempo no que naceu *Voces Ceibes*, seguindo a estela dos cantautores da *Nova Cançó* catalana, e a época de concertos ilegais, como o de Raimon, no ano 66, ao que acudiron máis de 2.000 universitarios a pesar de ser unha actuación non autorizada.

O movemento veciñal

Na loita para conseguir a democracia tamén xogou un papel fundamental o movemento veciñal, conectado con outros movementos cidadáns de Madrid e Barcelona, como os curas obreiros de *El pozo del tío Raimundo*. Mesmo os grupos e clubs deportivos se utilizaron como centros de debate e discusión de problemas veciñais ante a falla de espazos legais. Cando chegou o momento da legalización xa existía unha coordinadora e as asociacións veciñais considerábanse movementos progresistas e de vangarda.

En Santiago o movemento cidadán empezou no barrio de Conxo, onde existía un conflito en relación coa derruba de máis de 300 vivendas. Nas reunións clandestinas participaron como asesores un grupo chamado *Oikos*, integrado polos arquitectos Xerardo Estévez, Pedro de Llano e o urbanista Ánxel Viña. Os veciños conseguiron evitar a derruba e tamén lograron que os plans parciais da Choupana e de Volta de Castro fosen adiante. Naquel momento as autoridades non propoñían alternativas de realoxamento para os afectados, unha das reivindicacións máis importantes do movemento veciñal. Despois do triunfo dos veciños de Conxo, organizáronse os do Castiñeiriño, San Lázaro e Santa Marta. Destas asociacións saíron líderes que xogaron un papel clave na política municipal democrática da cidade.

Primeira Corporación

O 3 de abril de 1979, tras o referendo da cidadanía á Constitución de 1978, celebráronse as primeiras eleccións municipais que abriron o camiño da normalización democrática en España e a vertebración política da sociedade española. O anuncio de convocatoria publicouse en febreiro cun prazo dun mes escaso para presentar as candidaturas. Cumpría acreditar polo menos 700 sinaturas de apoio ante notario. A moitos grupos resultoulles imposible confeccionar as listas, recoller as sinaturas necesarias e presentar a candidatura a tempo. Aínda así, a sopa de siglas foi espectacular.

A primeira campaña desenvolveuse, sen moitos recursos nin experiencia, en quince intensos días de mítins nos que cada partido expuxo os seu programa aos cidadáns dispostos a escoitalos. Dúas semanas que perduran na memoria colectiva de moitos composteláns como un dos períodos máis ilusionantes da historia da cidade. Había un interese enorme porque se producise o cambio, a xente estaba esperanzada e animada. Acudían en masa aos mítins máis diversos, que se celebraban tanto nos barrios como no rural, ansiosos por saber o que se ía facer e por coñecer os candidatos.

A masiva participación electoral na xornada, supuxo o mellor apoio ao cambio político e ao desexo de inaugurar unha nova etapa democrática na historia de España. A constitución dos primeiros concellos foi unha festa da liberdade e da democracia que demostrou a madurez da sociedade española. Co resultado do 3 de abril de 1979 en Santiago reproduciuse o esquema das sete grandes cidades galegas. Os votantes non outorgaron maioría absoluta a ningunha das múltiples siglas que concorrían. Enviaban así unha mensaxe, unha chamada ao consenso que, no caso de Compostela, foi entendido inmediatamente polos encargados de rexer o destino da cidade.

A Unión de Centro Democrático (UCD), con José Antonio Souto Paz á fronte, foi a forza máis votada e obtivo dez concelleiros; Unidade Galega (UG), cinco; o PSOE e Coalición Democrática (CD) conseguiron tres cada un; e o Partido Comunista de Galicia (PCG) e o Bloque Nacional Popular Galego (BN-PG) acadaron dous cada un. Souto Paz repartiu responsabilidades de xestión entre todos os grupos, agás os nacionalistas que quedaron fóra por vontade propia.

O 20 de abril de 1979 na ala esquerda do Pazo de Raxoi –onde hoxe se atopan as dependencias da Presidencia da Xunta de Galicia– constituíase a primeira Corporación democrática e proclamaba alcalde de Santiago de Compostela a José Antonio Souto Paz.

Daqueles vinte e cinco responsables da política municipal, o primeiro en dimitir foi Manuel Remuñán, quen abandonou o escano no pri-

Visita de Xoán Paulo II, 1983

Corporación de 1995

meiro pleno ao non cumprirlle o alcalde a promesa de nomealo presidente da Comisión Permanente de Urbanismo *"para poder velar pola conservación do patrimonio artístico da zona vella de Santiago e controlar a especulación do Ensanche"*, como era o seu propósito.

A cidadanía esperaba moito da democracia e dos novos políticos. Partíase dunha situación de desigualdade e de carencias, e moitos cidadáns agardaban solucións automáticas imposibles. Os medios dos que dispuña o Concello, así como os orzamentos, eran bastante exiguos. Con catrocentos millóns de pesetas anuais tiña que facer fronte aos gastos correntes e aos investimentos. Luís Pasín lémbranos que a primeira protesta democrática na rúa foi contra a súa persoa, *"como concelleiro de Tráfico propuxen a supresión do aparcadoiro na praza do Obradoiro que daquela estaba chea de coches, e deseguido pediron a miña dimisión"*.

O primeiro alcalde democrático é recordado como un exemplo de coherencia e responsabilidade política polos seus compañeiros de Corporación. Foi quen de presentar a dimisión o 3 de setembro de 1981, despois de que o Goberno central, nas mans da UCD de Calvo Sotelo, non cumprise a promesa de crear en Santiago o Real Padroado, que era esperado como unha ferramenta fundamental para poder desenvolver os proxectos importantes da cidade. A Souto Paz, sucedeuno Marcial Castro Guerra, tamén da UCD.

Corporacións con gobernos socialistas

As segundas eleccións municipais tiveron lugar en 1983. Por primeira vez o PSdeG-PSOE formou goberno en solitario. Apoiado polos votos da UCD, o socialista Xerardo Estévez Fernández tomou posesión como alcalde e exerceu este cargo ata o 29 de abril de 1986, momento no que foi deposto por unha moción de censura provocada pola retirada do apoio dos centristas. O Goberno en minoría tiña serias dificultades para sacar adiante a meirande parte dos proxectos e asuntos. A pesar disto, durante aquel curto mandato tiveron lugar acontecementos tan importantes como a visita do Papa no 82, a concesión do Premio Europa ou a cesión da ala dereita do Pazo de Raxoi á Xunta de Galicia en 1983, nun xesto necesario para consolidar a presenza do Goberno galego en Compostela.

Neses anos de xestión e de sementar proxectos, mentres crece a súa popularidade e aceptación, Xerardo Estévez sofre un intenso proceso de acoso político por parte da oposición, que culmina coa moción de censura e a constitución dun novo goberno o 5 de maio de 1986. Ernesto Viéitez Cortizo, de Alianza Popular (AP), toma o mando como novo alcalde. A resposta cidadá chegará nas eleccións de 1987 nas que Xerardo Estévez acada a primeira maioría absoluta para a lista presentada polo PSdeG-PSOE, que revalidou catro anos despois, no 1991.

As políticas do PSdeG-PSOE naquel momento obedecen a unha serie de obxectivos claros. No primeiro lugar aprobar un Plan Xeral de Ordenación Municipal, co que fixar os criterios do modelo de cidade que Compostela necesita; deseñar un Plan Especial de Rehabilitación do Casco Histórico; humanizar o Ensanche; sanear os barrios e dotalos das infraestruturas básicas de que carecían; activar o Real Padroado e acadar o Estatuto de Capitalidade. No ano 89 apróbase o PXOM e partir de aí, empezaron a distribuírse dun xeito ordenado e coherente as infraestruturas sanitarias, deportivas, culturais, novos parques e xardíns, novas comunicacións… Coa xestión do Plan, a cidade comezou a progresar con infraestruturas tan importantes como o Auditorio de Galicia e a sorprendente remodelación do barrio de Vite; o inicio do novo ensanche no barrio das Fontiñas; a ampliación de zonas verdes ata superar amplamente os 10 m^2 por habitante que fixa a Unión Europea; comezou da execución das chamadas "infraestruturas invisibles", tan complicadas, necesarias e custosas como son a rede de saneamento e abastecemento; procedeuse a apertura de novos viais e o inicio da peonalización e rehabilitación do núcleo histórico.

No segundo mandato de Xerardo Estévez ponse en marcha un ambicioso programa denominado *Compostela 93-99*, que marca a transformación máis importante da cidade desde o barroco. Partindo da tradición o Concello dá un paso á modernidade sen precedentes tomando como referencia as datas dos dous Anos Santos inmediatos. Con dous instrumentos de traballo esenciais, o PXOM e o Plan Especial do Casco Histórico; co Real Padroado, presidido polo Rei, en funcionamento; creando un órgano administrativo inédito, o Consorcio da Cidade de Santiago (no que se integran representantes do

Estado, da Autonomía e do Concello); e cunha resposta cidadá de apoio extraordinario, o programa executouse case na súa totalidade antes da data prevista.

Paralelamente á apertura urbana e á implantación de infraestruturas tan importantes como o Centro Galego de Arte Contemporánea; a ampliación do Aeroporto; a apertura do periférico; a edificación do Palacio de Congresos; a implantación dun programa de creación de centros socioculturais en todos os barrios; a total peonalización do núcleo histórico; o inicio da humanización e remodelación do Ensanche; a posta en funcionamento de novas zonas comerciais no Restollal e Área Central; a execución de novos aparcadoiros soterrados en Xoán XXIII, Galeras, San Clemente e tras do Parlamento; a edificación do Mercado de Gando en Amio, do novo Hospital Clínico, do Multiusos e Piscinas de Fontes do Sar e do Estadio deportivo de San Lázaro; a posta en servizo do Monte do Gozo como centro de acollida de peregrinos e auditorio de grandes espectáculos; agroman novos parques e xardíns en Belvís, San Domingos de Bonaval, Almáciga, Parque da Música, Paxonal e adecúase a Alameda; o Plan de Acción Municipal (PAM) realiza un importante labor de planificación para a achega de servizos e modernización dos barrios e do rural, daquela totalmente esquecidos pola administración municipal do pasado; Santiago de Compostela despega no concerto turístico internacional, pasa a formar parte dos circuítos culturais máis importantes do Estado e a súa nova realidade define a imaxe de Galicia cara ao exterior. A celebración do Ano Santo do 93 constituíu un éxito sen precedentes na historia de Galicia.

Entre os fenómenos culturais salientables deste período está a creación da Real Filharmonía de Galicia. Presentouse ao público baixo a dirección do mestre Helmuth Rilling o 29 de febreiro de 1996. Desde o 1 de xaneiro de 2001 a dirección titular corresponde ao mestre Antoni Ros Marbà, contando con Maximino Zumalave como director asociado e Paul Daniel como principal director convidado. Detrás da creación da RFG, puxéronse os alicerces para o sostemento desta por medio da creación da Escola de Altos Estudos Musicais de Galicia, a través dun convenio entre a Consellería de Cultura da Xunta de Galicia e o Concello de Santiago. Unha parte importante do profesorado da Escola é ao mesmo tempo membro da orquestra.

Aos primeiros oito anos de maioría absoluta do PSdeG-PSOE seguíronlle catro anos de maioría simple, nos que Xerardo Estévez continuou ao fronte da Alcaldía ata o 17 de xuño de 1998. Tres anos despois de gañar as eleccións facía pública a súa decisión de retirarse da vida política e a súa intención de non presentarse novamente á reelección. A retirada fíxose efectiva o 19 de decembro de 1998 e substituíuno o actual alcalde, Xosé A. Sánchez Bugallo, quen tomou posesión o 23 de decembro dese mesmo ano.

Gobernos de coalición

Nas eleccións de 1999 o PSdeG-PSOE conseguiu nove dos vinte e cinco concelleiros que conforman o pleno municipal e Sánchez Bugallo tomou posesión como alcalde co apoio dos cinco concelleiros do Bloque Nacionalista Galego (BNG), co que se iniciou un novo período de gobernos en coalición que perduran ata hoxe. Reeditouse no seguinte mandato, no que os resultados das eleccións municipais de 2003 lle outorgaron once concelleiros ao PSdeG-PSOE, que foi novamente apoiado polos catro concelleiros do BNG e retomaron o goberno de coalición a partir do acordo asinado o 12 de febreiro de 2004. Renovouse no actual mandato, despois dos resultados saídos das eleccións do 27 de maio de 2007 e do acordo de Goberno asinado antes do Pleno de toma de posesión.

As políticas postas en marcha e desenvolvidas polos gobernos de Xosé A. Sánchez Bugallo co apoio do grupo nacionalista, encabezado sucesivamente por Encarna Otero, Néstor Rego e Socorro García Conde, manteñen catro eixes fundamentais. A conclusión e consolidación dos proxectos emprendidos nos anteriores gobernos; a expansión urbana con especial atención á vivenda de protección e a promoción de solo industrial; a universalización dos servizos sociais; e a proxección e execución de novos proxectos e infraestruturas necesarias para enfrontar os retos do novo século. Para levar adiante estas políticas foi necesario redactar un novo Plan Xeral de Ordenación Municipal, aprobado só cos votos dos dous grupos que integran o Goberno, que define a cidade das dúas próximas décadas cunha expansión ordenada e racional; completa os proxectos existentes; achega novas dotacións e infraestruturas; e sitúa a Santiago de Compostela no punto central das comunicacións de Galicia. O segundo documento base para as novas políticas municipais é o Plan Estratéxico, xa aprobado, que define as fortalezas e as debilidades da cidade, feito que permite ter unha visión dos posibles camiños que debe seguir a política municipal para acertar nos diagnósticos e execucións.

O Goberno de Xosé A. Sánchez Bugallo puxo especial empeño na aprobación do Estatuto de Capitalidade, unha vella aspiración da cidade que lle permite reivindicar recursos para poder exercer as funcións, demandas e compromisos propios da capital de Galicia e de sede das ins-

Corporación de 2007

Dezasete concelleiras anteriores á Corporación de 2007

titucións do Goberno autónomo. O Consello da Capitalidade quedou constituído en febreiro de 2003. Como consecuencia, a Xunta contemplou por primeira vez, nos seus orzamentos para 2004, unha partida suplementaria de 1.500.000 euros, que se foi incrementando anualmente ata os 3.000.000 euros do presente exercicio. Esta achega complementaria anual do Goberno autónomo ás arcas municipais ten como finalidade contribuír a sufragar os gastos extraordinarios que o municipio afronta polas múltiples responsabilidades e servizos derivados da súa condición de capital de Galicia.

A vixencia do Plan Especial do Casco Histórico de 1997 e os acordos acadados no seo do Consorcio da Cidade permitiron durante os nove anos de gobernos de coalición continuar coas políticas de rehabilitación do núcleo histórico, emprendidas nos gobernos anteriores, que xa conta con máis do sesenta por cento das súas vivendas rehabilitadas, ao tempo que a meirande parte dos edificios públicos e relixiosos gozan de intervencións grazas ao Plan.

Neste tempo quedou practicamente concluído o proxecto de humanización do Ensanche, no que a nova función urbana da praza Roxa, cun grande aparcadoiro soterrado, e o parque infantil do Agro de Ramírez marcan un fito no proceso de cambio dunha zona da cidade na que o comercio e a calidade de vida evolucionaron moi positivamente grazas ao esforzo investidor realizado polo Concello. Neste barrio hai que salientar a posta en funcionamento dos aparcadoiros da Rosa e Romero Donallo e a apertura do Centro Socicultural da rúa Frei Rosendo Salvado. Co recentemente aprobado Plan de Infraestruturas Municipais, popularmente coñecido como Plan E de Zapatero para os concellos, no vindeiro ano a práctica totalidade do Ensanche cambiará a súa vella fisionomía.

Sen perder a perspectiva histórica consolidouse o modelo de cidade dun xeito global. Nos últimos dez anos Compostela deu un salto enorme nese proceso, considerado un exemplo nos planos nacional e internacional, dentro do cal supuxo un paso fundamental a construción dos novos polígonos residenciais, especialmente os de vivenda protexida. No ano 2000, coa constitución de EMUVISSA con capital integramente municipal, o Goberno dotouse dun órgano co que a cidade experimentou un pulo definitivo. Planificou e edificáronse os ensanches de Conxo, Santa Marta, Choupana e San Lourenzo. Están en execución os de Meixonfrío, Salgueiriños, Fontiñas, Restollal, O Castiñeiriño e A Pontepedriña entre outros. Aproveitouse o proceso construtivo para ir pechando e compactando o tecido urbano, para dotalo en todos os barrios de equipamentos, zonas verdes, infraestruturas de todo tipo, redes de comunicación internas e externas e conseguir unha imaxe xeral saudable e moderna, que é algo perfectamente visible para todos os cidadáns.

Os gobernos presididos por Sánchez Bugallo veñen realizando un grande esforzo en materia de solo industrial e neste período abriron e quedaron consolidados os parque empresariais de Costa Vella, Boisaca e a ampliación do Polígono do Tambre. Coa nova planificación posta en marcha para Costa Vella, A Sionlla, Formarís e San Marcos, Compostela acadará nos próximos anos máis de catro millóns de metros cadrados de usos empresariais situándose como a terceira área industrial e comercial de Galicia.

Nos últimos dez anos, a cidade celebrou con éxito os dous anos santos de 1999 e 2004, así como o importante reto de ser Cidade Europea da Cultura do ano 2000, consolidando deste xeito o obxectivo de ser destino turístico de calidade para todo o mundo. A desestacionalización do turismo é xa unha realidade para Compostela, mesmo en tempos de crise.

A cidade actual, trinta anos despois de constituída a primeira Corporación democrática, é en gran medida produto do diálogo establecido con outras administracións e organismos. Os sucesivos gobernos municipais foron capaces de concibir ideas, logo transformadas en proxectos, que acadaron o respecto e apoio dos gobernos do Estado, da Xunta e da Deputación Provincial reiteradamente. Todas as actuacións, agás a Cidade da Cultura, foron suxestións e demandas do Goberno municipal. Grazas a ese sentido do diálogo e da cooperación con institucións de todo tipo teñen sedes cos correspondentes edificios en Compostela, as Televisión de Galicia e Televisión Española, a SGAE, as fundacións de Caixa Galicia, Torrente Ballester e Eugenio Granell, o novo centro cultural de Caixanova, a residencia para maiores de José Otero, a nova sede de Portos de Galicia, etc. Recentemente se inaugurou a nova Biblioteca Pública Ánxel Casal, está en pleno rendemento o novo Conservatorio Superior de Música, contamos con catro novas Escolas Infantís e tres máis están en execución, ademais dunha ludoteca en Fontiñas, chegamos a cifra de corenta centros socioculturais de barrio en funcionamento, etc. Como consecuencia dunha longa xestión coherente e transparente, dotacionalmente, a Compostela actual está situada á cabeza de Galicia.

Dous claros expoñentes de que Compostela conseguiu ser unha cidade para vivir e convivir con calidade de vida son o seu alto nivel de seguridade e as políticas sociais, en moitos casos pioneiras, desenvolvidas polo Concello e priorizadas na actual etapa dos gobernos de coalición. A estas hai que sumar ás políticas de promoción de emprego, de apoio ás empresas e aos emprendedores.

No horizonte do futuro inmediato, o Goberno municipal mantén o pulo de crecemento e ás infraestruturas tan importantes para a cidade xa inauguradas neste mandato como o vial Sar-A Pontepedriña e o cuarto xiro de Cornes no periférico, agora hai que engadir a inmediata execución da rotonda soterrada de Conxo; o túnel que unirá, baixo a rotonda de Galuresa e o Hórreo, o vial Antón Fraguas coa avenida de Lugo; o plan de travesías que achegará unha nova fisionomía ás entradas da cidade; a nova terminal do Aeroporto de Lavacolla e a Estación Intermodal do AVE, seguramente a obra máis transformadora do ámbito urbano da actual década, entre outros proxectos en marcha ou en execución.

A participación

A consolidación dos concellos foi unha das claves do acelerado avance da democracia en España, converténdose nunha escola de liderado e nun importante viveiro do que se nutriron despois outras administracións públicas. En cidades como a nosa foi necesario facer un grande esforzo de transformación da Administración pública que creceu máis lentamente que as competencias acadadas. No mandato actual de Sánchez Bugallo abordáronse reformas administrativas para mellorar a transparencia na xestión en consonancia coa adaptación á Lei de Grandes Cidades.

Na procura da igualdade, a presenza feminina nos concellos aumentou considerablemente nestes trinta anos. O número de concelleiras elixidas en toda España nas últimas eleccións municipais representan o 30,91% do total de representantes nos concellos. Tamén aumentou o número de alcaldesas, que pasou das 96 de hai trinta anos ás 1.221 en 2007. Isto debeuse en gran medida á aplicación da Lei de Igualdade que obriga a que as candidaturas non teñan menos dun 40% de mulleres ou homes. Na historia democrática de Compostela, foron 30 as mulleres que formaron parte dos gobernos municipais, unha cifra que se foi incrementando co paso dos anos.

O movemento veciñal mantivo a súa presenza activa e participativa en permanente diálogo coas corporacións democráticas. Coa entrada en vigor do Regulamento de Participación Cidadá e co aproveitamento das novas tecnoloxías para a creación de redes veciñais estase a producir un novo cambio á hora de concibir a estrutura destes colectivos que impulsan a revalorización do local e o próximo, de cara á descentralización institucional. Hoxe, as asociacións veciñais contan cun novo lugar de encontro na Casa do Asociacionismo, situada na antiga estación do tren de Cornes, que ofertará diversos servizos e centros de reunión aos colectivos composteláns nunha sede de 1.200 metros cadrados.

Trinta anos despois da constitución da primeira Corporación democrática pódese afirmar que o progreso da cidade é indiscutible pero tamén hai que salientar que sen a participación e o esforzo de todos, políticos, empresarios, profesionais, universitarios, relixiosos, intelectuais, cidadáns en xeral, os resultados non terían sido os mesmos.

O Consorcio de Santiago, unha institución pioneira

Real Patronato presidido polos Reis

Santiago de Compostela foi designada de feito Capital de Galicia e sede Goberno da Xunta polo pleno do Parlamento galego no ano 1982. Esta decisión outorgoulle á cidade unha responsabilidade e importancia institucional que non sempre foi correspondida economicamente polas institucións superiores ata a aprobación do Estatuto da Capitalidade e a constitución do seu Consello. Doutra banda, a declaración pola UNESCO de Cidade Patrimonio da Humanidade engadiu novos compromisos e responsabilidades tanto ao Goberno municipal como aos propios cidadáns que habitan a cidade, sinalada deste xeito como un monumento vivo, obrigado a unha conservación especial, seria e rigorosa. Semellante declaración internacional é un orgullo pero ao tempo unha gran responsabilidade para todos os composteláns. É un patrimonio que achega riqueza pero que necesita de orzamentos específicos para a súa conservación e dunha filosofía política e administrativa que a manteña viva e non a converta nun decorado para visitantes, como aconteceu con outros centros históricos. Con estas premisas naceu o Plan Especial do Casco Histórico e foron formuladas reivindicacións as administracións do Estado, do Goberno autónomo e, nalgúns casos, a proxectos europeos.

No ano 1991 o Goberno municipal tivo o acerto de activar o Real Padroado da Cidade e crear o Consorcio da Cidade de Santiago de Compostela como órgano executivo das súas decisión. Esta institución está xa consolidada como un instrumento de especial importancia para o desenvolvemento de grandes proxectos de futuro para a cidade, nos que participan o Goberno central, a Xunta de Galicia e o Concello, baixo a presidencia do alcalde. Conta con orzamentos propios procedentes das tres administracións e as decisións tómanse por unanimidade dos representantes das mesmas. Este organismo, pioneiro en España dunha fórmula que tentaron poñer en funcionamento outras cidades históricas, acaba de cumprir a maioría de idade o pasado 1 de marzo e nestes dezaoito anos de existencia tivo ao seu cargo, entre outras importantes xestións, a da rehabilitación do núcleo histórico.

Desde o exercicio de 2006, froito dun convenio de colaboración, o Concello pasou a ser o encargado de convocar as axudas á rehabilitación, recibe as solicitudes, ocúpase da súa tramitación, autoriza as licenzas e xestiona os programas. O Consorcio actúa como soporte técnico e financeiro achegando recursos profesionais e económicos. Concello e Consorcio unificaron criterios técnicos e estéticos para todas as intervencións a desenvolver na cidade histórica. Froito deste convenio, logo da recuperación do edificio do antigo concello na praza de Cervantes, instalouse nel a Oficina da Cidade Histórica e de Rehabilitación (OCiHR), e abriuse unha delegación da mesma no Pazo de Vaamonde, na rúa do Vilar, sede do propio Consorcio. En ambas as dúas oficinas os cidadáns da zona vella dispoñen dun servizo de asesoramento gratuíto para a rehabilitación das súas propiedades.

Froito destas políticas, o Consorcio puxo en marcha novos proxectos entre os que cómpre salientar o Programa de Edificios Tutelados, iniciativa única no Estado, para rehabilitar edificios deshabitados do casco antigo, que os seus propietarios poñen baixo da tutela da Administración, para alugárllelos aos cidadáns con menos recursos. Transcorridos un mínimo de doce anos os propietarios recuperarán os inmobles restaurados e libres de cargas.

Neste compromiso coa capital, que as Administracións amosan por medio do Consorcio, o seu Consello de Administración aprobou no presente mandato uns orzamentos de máis de oitenta e dous millóns de euros para o desenvolvemento de novos programas entre 2007 e 2010. De especial importancia para o inmediato futuro da cidade vai ser a adquisición de 600.000 m^2 de zona verde coa expropiación das Brañas do Sar e a compra da Selva Negra no Monte do Pedroso. Outras actuacións corresponden á compra e rehabilitación da Casa do Cabido, a creación do Museo das Peregrinacións e da Cidade no antigo edificio do Banco de España, o acondicionamento do Xardín Botánico ou a compra de 50.000 m^2 de terreos que rodean o castelo da Rocha, en proceso de escavación.

1979

José A. Souto Paz (UCD)

A Corporación constituíuse o 20 de abril de 1979 e José Antonio Souto Paz, candidato da Unión de Centro Democrático (UCD), foi elixido alcalde co apoio de Alianza Popular.
En setembro de 1981, Souto Paz presentou a súa dimisión e foi substituído por **Marcial Castro Guerra**, concelleiro da UCD.

Partido	UCD	UG	PSOE	AP
Concelleiros	10	5	3	3

Partido	PCG	BNG	OUTROS
Concelleiros	2	2	–

1983

Xerardo D. Estévez Fernández (PSdeG-PSOE)

O PSdeG-PSOE triplica os resultados de 1979, e así pode formar goberno co apoio do Partido Liberal e do Partido Comunista de Galicia. Xerardo Estévez toma posesión como alcalde, ocupando a alcaldía ata abril de 1986, momento en que foi deposto por unha moción de censura provocada pola ruptura do pacto por parte do Partido Liberal. O novo goberno municipal constitúise o 5 de maio de 1986 e a alcaldía recaeu, grazas ao apoio do Partido Liberal e a UCD, en **Ernesto Viéitez Cortizo**, voceiro de Alianza Popular (AP) no concello compostelán.

Partido	AP	PSOE	PCG	OUTROS
Concelleiros	11	10	1	3

1987

Xerardo D. Estévez Fernández (PSdeG-PSOE)

Xerardo Estévez retorna á alcaldía arroupado pola primeira maioría absoluta acadada polo PSdeG-PSOE.

Partido	AP	PSOE	CDS	OUTROS
Concelleiros	10	13	2	–

1991

Xerardo D. Estévez Fernández (PSdeG-PSOE)

O PSdeG-PSOE volve a revalidar nas urnas a maioría absoluta con Xerardo Estévez.

Partido	PP	PSOE	BNG	OUTROS
Concelleiros	11	13	1	–

1995

Xerardo D. Estévez Fernández (PSdeG-PSOE)

O PSdeG-PSOE non acada a maioría absoluta. Xerardo Estévez continúa como alcalde ao encabezar a lista máis votada e goberna en solitario. En xuño de 1998 anuncia a súa decisión de retirarse da vida política. A súa retirada fíxose efectiva o 19 de decembro de 1998, sendo substituído polo socialista Xosé A. Sánchez Bugallo.

Partido	PP	PSOE	BNG	OUTROS
Concelleiros	11	12	2	–

1999

Xosé A. Sánchez Bugallo (PSdeG-PSOE)

Sánchez Bugallo toma posesión como alcalde co apoio do BNG, que se integrou no goberno municipal con 5 concelleiros.

Partido	PP	PSOE	BNG	OUTROS
Concelleiros	11	9	5	–

2003

Xosé A. Sánchez Bugallo (PSdeG-PSOE)

Reedítase o pacto de goberno entre PSdeG-PSOE e BNG, confirmando novamente a Xosé A. Sánchez Bugallo na alcaldía.

Partido	PP	PSOE	BNG	OUTROS
Concelleiros	10	11	4	–

2007

Xosé A. Sánchez Bugallo (PSdeG-PSOE)

Reelíxese a Xosé A. Sánchez Bugallo como alcalde. Seguindo un acordo de goberno establecido o 16 de xuño de 2007, o PSdeG-PSOE goberna de novo en coalición co BNG.

Partido	PP	PSOE	BNG	OUTROS
Concelleiros	11	10	4	–

PREMIOS E RECOÑECEMENTOS ACADADOS

1941 Declarada **Conxunto Histórico de Interese Nacional**.
1985 Declarada **Patrimonio da Humanidade pola UNESCO**.
1985 **Premio Europa 1985**. Distinción do Consello de Europa.
1987 Declaración do Camiño de Santiago como **Primeiro Itinerario Cultural Europeo** polo Consello de Europa.
1987 **Bandeira de Honra do Consello de Europa**.
1992 **Premio Firenze** pola Comune de Florencia.
1993 **Premio Real Fundación de Toledo**.
1993 **O Camiño de Santiago foi declarado Patrimonio da Humanidade** pola UNESCO.
1994 **Premio Europa Nostra** á rehabilitación da antiga fábrica de curtidos de Carme de Abaixo.
1996 **Premio Gubbio** ao programa Ponte de Rehabilitación de Vivendas da Cidade Histórica de Santiago de Compostela.
1996 **Premio Europa Nostra** pola política de rehabilitación do patrimonio.
1997 **Medalla da Asemblea Parlamentaria do Consello de Europa**.
1998 **Premio Europeo de Urbanismo**.
2001 **Premio Europa Nostra** 1999-2001 polas obras de rehabilitación da Catedral.
2001 **Premio Torre Guinigi**.
2002 **Premio Buenas Prácticas Urbanas** concedido pola ONU.
2003 **Premio Archival**.
2003 **Medalla do Eixo Atlántico**.
2004 **Premio Príncipe de Asturias á Concordia** ao Camiño de Santiago.
2005 **Primeiro Premio Cidade Patrimonio da Humanidade 2005**. Concedido polo Ministerio de Cultura.
2006 **Premio ISR 2006**, que outorga o Instituto para a Sostibilidade de Recursos (ISR).
2006 **Premio Bandeira Verde-Cidade Sostible**.
2007 **Premio Reina Sofía de Accesibilidade Universal 2006**.
2007 **Premio ao Mellor Destino Turístico Internacional 2007**. Otourgado en Brasil.
2007 **Premio ARQAno ao fomento da Arquitectura.** Outorgado polos Colexios Oficiais de Arquitectos do noroeste de España.
2008 **Premio Europeo de Arquitectura Philippe Rothier**, polo deseño do barrio de Fontiñas e a súa integración na cidade.

José Antonio Souto Paz

"O magro orzamento non permitía facer investimentos"

A José Antonio Souto Paz correspondeulle ser o primeiro Alcalde democrático nuns momentos moi difíciles e, aínda que o seu paso pola alcaldía foi breve, deixou un excelente recordo tanto nos seus compañeiros de Corporación como no resto da cidadanía.

Que motivos o levaron a asumir a responsabilidade da alcaldía?

A transición política só se pode comprender desde a gran mobilización cidadá que supuxo a saída dunha ditadura e a esperanza de asentarnos nunha democracia avanzada. Así, a grande operación política realizada co consenso dos diferentes grupos políticos, baixo a autoridade do Rei e o acerto do Goberno de Adolfo Suárez, estivo sustentada na vontade decidida da cidadanía de acadar unha convivencia democrática pacífica. Nese contexto, moitos cidadáns decidiron participar activamente nesa operación política, o que explica que, aquí en Galicia, un grupo de cidadáns de perfil centrista decidísemos crear un partido político, o Partido Galego Independente, que nas primeiras eleccións xerais de 1977 se incorporou á Coalición electoral de UCD. No primeiro Congreso do Partido, sen o meu coñecemento, fun elixido presidente e, quizais por ese motivo, ofrecéronme ser candidato ao Congreso dos Deputados e ao Senado nesas primeiras eleccións xerais. Como neses momentos non era a miña intención acceder a cargos públicos de natureza política, agradecín a oferta pero declineina. Cando se anunciaron as eleccións municipais para a primavera de 1979, algúns dirixentes locais de UCD, convertido xa en partido político e ao que eu non pertencía, pensaron en min para encabezar a lista municipal de UCD. Durante varios meses declinei aceptar a oferta pero, ante a insistencia dos propoñentes e a negativa doutros candidatos alternativos aos que se lle ofreceu a candidatura, acabei reconsiderando a miña postura e aceptei a oferta.

En que situación se atopaba o Concello naqueles momentos? Refírome á situación económica, aos principais problemas que tivo que afrontar ou aos cambios que tivo que introducir.

Os concellos durante o réxime franquista constituían o último elo da Administración do Estado coa conseguinte dependencia xerárquica, funcional e económica. Esta situación explica a ausencia total de autonomía municipal e, tamén, o déficit financeiro, de equipamentos e de servizos que atopamos as primeiras corporacións democráticas ao incorporarnos á xestión municipal. O magro orzamento municipal non permitía facer investimentos, pero tampouco era suficiente para abonar os gastos correntes, o que deu lugar a que as débedas municipais cos subministradores –electricidade, auga, farmacia, etc.–, fosen endémicas. Foi preciso adecuar o orzamento municipal ás necesidades primarias e xerar os ingresos necesarios para cadrar o orzamento. Por outra banda, fíxose urxente buscar os recursos necesarios para que puidesen funcionar adecuadamente algúns servizos fundamentais: policía local, bombeiros, atender as necesidades dos barrios, etc. É importante recordar que a lei pola que se rexeron os municipios, nesa primeira etapa, era preconstitucional e aínda que se eliminaron algúns preceptos manifestamente inconstitucionais, os principios que inspiraban a lexislación descoñecían a autonomía local e a capacidade municipal para unha xestión económica autónoma suficiente para atender as necesidades da cidade.

Como era o traballo ordinario da corporación naqueles momentos?

Os concelleiros elixidos polos nosos concidadáns accedemos á corporación municipal coa ilusión de estrear a democracia, coa ambición de converter Santiago nunha cidade amable na súa contorna, próspera no seu desenvolvemento cultural, social e económico, capital na construción de Galicia e instrumento útil na recuperación da dimensión internacional da cidade. Estas ideas compartidas por todos fixeron que os concelleiros, desde posicións ideolóxicas moi diversas, se dedicasen con grande esforzo a traballar nas comisións (ordinarias e permanente) e no pleno sen recibir ningunha retribución, dado que a situación económica do Concello non permitía ningún incremento do gasto. Malia estas limitacións orzamentarias, case todos os concelleiros aceptaron asumir un traballo engadido: desempeñar unha delegación da alcaldía nun área de actividade concreta. O que podería parecer unha anomalía no funcionamento político goberno-oposición, converteuse nunha realidade cotiá, na que todos prestaron os seus mellores esforzos en servir á cidade desinteresadamente desde as tarefas encomendadas. O pleno, en cambio, serviu para escenificar as posicións ideolóxicas dos diferentes grupos políticos, é dicir, para facer política partidaria.

Naquel momento había moitos máis grupos políticos con representación que na actualidade Como eran as relacións entre eles?

Se a memoria non me falla, había seis grupos municipais, pero dado que varios eran coalicións (Unidade Galega, Alianza Popular, o Bloque), o número de partidos representados na corporación municipal alcanzaba o número de once. Aínda que cada grupo tiña que defender a súa identidade e facer chegar aos seus votantes o traballo que realizaban no Concello, o certo é que o ambiente de cordialidade e a boa relación incrementou a medida que pasaba o tempo e, cando concluíu o seu mandato, tivemos a oportunidade de comprobar que se estableceron relacións de amizade e cordialidade verdadeiramente exemplares que aínda hoxe perduran.

Como era Compostela naqueles anos?

Durante séculos a vida local xirou arredor de dous referentes: a catedral e a Universidade. O avance económico dos anos sesenta cambiou lentamente a fisionomía da cidade cunha tímida urxencia do sector industrial e un maior desenvolvemento do comercio e do turismo. Simultaneamente se iniciou o transvasamento da vida cotiá da zona monumental ao Ensanche, tan criticado urbanisticamente como poboado e vivido durante ese novo período. O incremento de estudantes universitarios deixouse sentir nese novo ambiente, así como nos novos edificios universitarios, situados na súa maior parte no campus universitario. O pulso da cidade acompasouse ao novo ritmo da nacente democracia e das liberdades recobradas. O incremento do turismo supuxo, igualmente, unha importante achega ao desenvolvemento económico da cidade, pero moi afastado do que alcanzou na actualidade.

Que balance faría dos seus anos de xestión en Raxoi?

Penso que entre todos conseguimos normalizar a convivencia e o pluralismo democrático, mellorar a situación económica e a prestación de servizos, planificar o desenvolvemento da cidade a longo prazo e, sobre todo, facer unha transición suave e sen traumas cara á xestión municipal autónoma e democrática. Non puidemos cumprir moitas das propostas que estaban presentes no noso programa electoral, pero vin con satisfacción que o lograron outras corporacións e que, na actualidade, Santiago é unha cidade que recuperou a súa posición internacional, mellorou extraordinariamente as súas infraestruturas, soubo combinar a cidade monumental coa arquitectura máis modernista, racionalizouse o desenvolvemento urbanístico e consolidouse como a capital de Galicia. Cando un ve realizado ao cabo dos anos o que puido soñar na súa xestión para a súa cidade, a satisfacción é tan grande coma se o fixese persoalmente, aínda que loxicamente o mérito sexa doutros.

Por que aspectos lle gustaría ser recordado?

Como un cidadán que, nun momento difícil e, ao mesmo tempo, moi atractivo, se puxo ao servizo da cidade e procurou cumprir coa misión encomendada con lealdade, dedicación e liberalidade, é dicir, tal e como o entendían os clásicos, co rigor esixido a un xestor de intereses alleos e sen ánimo de lucro.

Podería recordarnos algunha anécdota que lle ocorreu durante os seus anos en Raxoi?

Nos primeiros días do meu mandato, mentres camiñaba por unha rúa da zona monumental, observei que se rompeu un cano e saía auga abundantemente. Regresei ao Concello e chamei o responsable do servizo para que ordenase a rápida reparación da avaría. Para a miña sorpresa, contestoume que non se podía porque non había persoal nin había cemento. O persoal da Brigada de obras constaba de tres persoas: unha estaba enferma de longa duración, outra estaba de curta duración e a terceira atopábase de vacacións. "Pois, entón, vostede mesmo", dixen. "É que non hai cemento!". "Cómpreo". "Non hai diñeiro". "Que llo fíen". "Ao Concello non lle fía ninguén…". A avaría arranxouse, aín-

Marcial Castro Guerra

Marcial Castro nun acto oficial

Marcial Castro Guerra foi o segundo alcalde da democracia en Compostela, cando aínda todo estaba por facer. Chegou ó Goberno nas listas da UCD na primeira corporación democrática e relevou a Souto Paz tras a súa dimisión no 1981 ata completar o mandato dous anos máis tarde.

"Non quixen ceder ás presións para entregar o Pazo de Raxoi á nova Xunta"

Cales foron os seus pasos para chegar ao Concello?

Eu nunca me metera en ningunha actividade política ata despois de aprobada a Constitución. Nas primeiras eleccións democráticas de 1979 faláronme da posibilidade de presentarme e pareceume ben participar, porque era moi novidoso e moi ilusionante. Atopei un grupo de persoas que estaban imbuídas do mesmo sentimento ca min, independentemente do partido político no que militasen. Eramos idealistas, e entramos no Concello co afán de facer algo pola nosa cidade e sen beneficio ningún, porque non iamos cobrar. De feito, pasou tempo antes de que recibir un soldo de apenas 15.000 pesetas, e dábanos case vergoña entrar nesa dinámica de cobrarlle os nosos servizos á cidade. Eu estaba daquela nun partido moi importante, UCD, que foi o que fixo a transición, pero foise a pique por un exceso de facer a democracia de protagonismo; había demasiados arquitectos e moi poucos peóns para facer a obra. Fomos dez os primeiros compoñentes da primeira corporación.

Como atoparon o Concello?

Parecía máis ben do século XIX que de finais do XX. Non había ingresos e tíñase medo a incrementalos. Creo recordar que o presuposto era duns 400 millóns de pesetas, e ademais de que era raquítico, había débedas coos provedores. É dicir, que no aspecto económico era insostible. Porén, a realidade é que a primeira corporación democrática salvou a situación, puxo ao día as contas e cedeulle á segunda corporación un Concello saneado. Ademais, todos os concelleiros tiñan algunha delegación da alcaldía, algo que non volveu repetirse.

Non tiñamos dedicación exclusiva ningún, nin o alcalde, e non cobrabamos nada, aínda que despois do primeiro ano empezamos a percibir algo en concepto de dietas. Os plenos eran tremendos, porque había unha gran cantidade de grupos, e cada un levaba as súas razóns políticas. Había auténticas liortas dialécticas nos plenos. Levábamonos ben, pero eramos adversarios, e tiñamos claramente unhas frontes moi definidas. O curioso é que tamén iso, co concurso do tempo, foi diminuíndo, e na corporación acabamos todos sendo amigos. Rematado o mandato fixemos unha cea á que asistiron todos, todos, os concelleiros.

Como lembra a cidade daquela época?

Tiña tres zonas absolutamente diferenciadas: a cidade histórica, o Ensanche e os barrios. Era máis pequeno, coñeciámonos todos, porque aínda que en realidade, desde o punto de vista censual non creceu moito, antes a xente que traballaba en Santiago vivía aquí, e hoxe moita, un terzo polo menos, faino nos municipios da contorna.

Cando se produciu a súa entrada na alcaldía?

Ao marchar Souto Paz no 1981, fun elixido alcalde co voto unánime dos meus compañeiros de grupo. Durante este tempo ocorreron en Santiago moitas e moi importantes cousas. Por exemplo, a capitalidade autonómica estableceuse nese momento. Aínda lembro a tremenda batalla que establecera A Coruña, e á que respondemos moi ben, precisamente non entrando na batalla. Foi Galicia quen decidiu que a capitalidade residise en Santiago. Custoume traballo en determinados momentos porque había xente na corporación que quería entrar tamén na guerra porque o alcalde da Coruña insultara a Santiago. Pero nós adaptámonos ao que Galicia dispuxese. Tamén naquel mandato, aínda en tempos de Souto Paz, nos colleu o 23-F, e o alcalde e uns cantos concelleiros pasamos a noite no Concello porque consideramos que era a nosa obrigación. Outro acontecemento importante foi a visita de Xoán Pablo II, a primeira vez que un Papa viña a España, e pechou a súa viaxe en Santiago. Por certo, que me vén á memoria que aí unha parte da corporación non se portou, e por un voto non conseguimos aprobar no pleno unha axuda dun millón de pesetas que nos pedira o arcebispado para colaborar no financiamento da visita. Nestes anos tamén se inaugurou a depuradora de augas residuais e o primeiro pavillón polideportivo, o de Santa Isabel, a ampliación da estrada de circunvalación, a reurbanización da praza de Galicia, e empezouse o Plan Xeral, sen esquecer o Ano Santo, no que se produciu un considerable incremento no número de peregrinos. Dentro da limitación de medios conseguíronse facer grandes cousas.

Algún problema especial ou importante que o marcase?

Varios, pero por exemplo, recordo un. Como todos estabamos tan contentos de que a Xunta quedase aquí, había xente que esaxeraba a nota, e empecei a recibir unha serie de presións para que lle cedésemos o Pazo de Raxoi ao Goberno autonómico. A min aquilo non me pareceu ben porque, nós a quen representamos? Á cidade. E que cousa máis representativa da cidade que o Pazo de Raxoi? O cal non quere dicir que non colaboremos ao máximo coa Xunta, como así fixemos. Ao final, o acordo que se adoptou foi que lles cedemos a parte dereita, pero sen que aquilo deixase de ser o edificio representativo municipal. Despois, ninguén volveu falar do asunto, o que quere dicir que a decisión non era mala.

Quedoulle algo pendente, algún asunto que non puido solucionar?

Home, só estiven dous anos. O que pasa é que despois entrou Xerardo Estévez, e con máis tempo fixo cousas que, eu desde fóra, quedei encantado de que se fixesen. Algunhas puideron gustarme menos, pero en xeral, creo que se avanzou a medida que foron pasando as corporacións e que Santiago hoxe está máis dotado con infraestruturas moito mellores, sen que iso signifique que está todo feito.

De que aspecto se sente máis satisfeito?

De todo, porque creo que cada cousa ten o seu aquel. A capitalidade foi quizais o máis importante, e a consolidación da Constitución porque, repito, ao principio tivemos un embate contra ela, o 23-F, que pouco faltou para levala por diante. Algo moi importante durante o tempo que tiven a honra de ser alcalde foi a concesión a Santiago da Bandeira de Honor do Consello de Europa, e que foi o xermolo, a orixe da protección europea do Camiño e de todos os restantes recoñecementos. Tamén recordo intentar algo que entendín que ía ser moi importante, a creación dunha especie de consorcio de cidades cun patrimonio histórico importante, e convocaramos unhas reunións cos alcaldes de Toledo, Salamanca, Cáceres, Granada e Santiago. Foi unha idea miña, co obxectivo de solicitar axudas para estas cidades que, cun enorme patrimonio, non eran capaces de mantelo cos seus ingresos normais. O grupo constituíuse comigo e pola miña iniciativa.

Ernesto Viéitez Cortizo

Xerardo Estévez Fernández, Marcial Castro Guerra, Xosé A. Sánchez Bugallo e Ernesto Viéitez Cortizo

"Quixen converter As Hortas nunha praza, pero non foi posible"

O período de goberno de Ernesto Viéitez Cortizo foi un dos máis breves destes trinta anos de corporacións democráticas. Cabeza de lista de AP no ano 1983 accedeu á alcaldía logo da moción de censura presentada xunto coa UCD a Xerardo Estévez no 1986 pero non volveu presentarse ás eleccións do ano seguinte.

Que razóns o levou a presentarse ás eleccións municipais?

Iso pregunteimo eu moitas veces, e por que. Podo dicirlle que durante case seis meses estiveron a presionarme constantemente para que aceptase a proposta de ir de número un polo partido que daquela se chamaba Alianza Popular. Total, que acabei rendéndome e consecuencia diso foi a miña aparición na vida pública. Presenteime a unhas eleccións nas que o pobo de Santiago me votou a min preferentemente, pero despois as circunstancias provocaron que ocupase a alcaldía Xerardo Estévez. A vida municipal era un mundo novo. Vaia por diante que teño que dicir que para min foi unha honra moi grande ser alcalde de Santiago. Recordo como curiosidade que a primeira visita que recibín foi a do embaixador de Canadá, e que a prensa recolleu aquela visita destacando "o alcalde recibe en inglés o embaixador de Canadá".

Como lembra o funcionamento da vida municipal?

En xeral, había moito traballo, pero bastante de rutina. Afortunadamente, contaba cun secretario, un interventor e un depositario de fondos, todo un equipo que era realmente excepcional, que facilitaba o labor de forma extraordinaria. E as relacións co resto da corporación eu diría que eran boas. Relacións moi fluídas. Daquela non había máis que dous ou tres partidos con representación no Concello. Hai que ter en conta que Santiago non era nin moito menos o que é agora. Era unha cidade que aspiraba sempre a máis e que polas súas características sempre atraeu o interese nacional e internacional, pero era unha cidade pequena.

Segue a manter relación cos seus compañeiros da época?

Non. A miña vida seguiu por outros camiños, dediqueime á miña carreira profesional, a investigación. Tiven moi boas relacións cando estaba no Concello, pero despois non houbo ocasión de continualas, máis alá das homenaxes que se fan todos os anos.

Cal foi o problema máis importante que tivo que afrontar? Que aspecto destacaría do seu mandato?

Houbo algúns problemas, naturalmente. Quizais certas relacións que crearon algunha dificultade innecesaria, e diría que no seo do propio grupo político ao que pertencía. No demais non houbo grandes problemas. Como dixen, tiña un grupo de moi bos profesionais e daquela boa parte do traballo chegaba xa preparado. Eu tomaba as decisións tranquilamente porque tiña plena confianza nos informes que me proporcionaban. O aspecto máis importante para min, eu diría que foi o feito de ser alcalde de Santiago. Tiven moitas actividades na miña vida, algunhas internacionais, pero entre todas, digo con orgullo que foi ser alcalde desta cidade. A experiencia foi satisfactoria, pero non quixen repetir. Decateime de que non era o meu camiño. Cada un ten o seu nesta vida, e preferín elixir outro. Recordo que cando accedín ao cargo un xornal puxo na súa cabeceira: "Viéitez Cortizo, sin proponérselo, va a ser alcalde", creo que resume perfectamente aquela realidade, porque estaba alleo a aquel mundo. Agora, arrepíntome? Non, nin moito menos, porque me permitiu coñecer moitas cousas de Santiago que doutra forma non coñecería. Permitiume facer moitas amizades que doutra forma non faría. Realmente foi positivo, non para arrepentirse, senón para estar contento. Pero, ¿repetiría? Non. Prefiro a miña carreira profesional, e quedarme co orgullo de contribuír ao desenvolvemento da cidade.

Quedoulle algún aspecto pendente?

A verdade é que non tiven demasiado tempo. Gañei unhas eleccións, pero atrasaron ata o máximo o momento da miña posesión, así que o meu mandato foi un espazo moi curto. Iso si, quedoume pena por non poder desenvolver o meu proxecto para o espazo das Hortas. A miña idea era convertela nunha praza, a quinta praza da zona. Contaba co apoio unánime de todos os veciños, pero ao final non se puido levar a cabo porque ma torpedearon e acabouse. Esas cousas que ás veces hai intereses ocultos. Facíame moita ilusión ver toda aquela parte abandonada, que estaba feita unha porcallada, transformada nunha praza pública, e aos veciños cónstame que tamén, pero desgraciadamente non puido ser.

Xerardo Estévez Fernández

"Estou moi orgulloso de todos os proxectos desenvolvidos"

Xerardo-Denís Estévez Fernández naceu en Santiago de Compostela en 1948. Estudou Arquitectura e Socioloxía en Barcelona e ao seu regreso entrou en contacto co contexto político municipal, onde permaneceu desde a primeira corporación democrática de 1979 ata o ano 98. Durante os seus mandatos, a cidade rexistrou un notable impulso no terreo urbanístico, na actividade cultural e na proxección internacional de Santiago e o seu Camiño.

Que recordo ten da súa entrada no Pazo de Raxoi?

Eu entrara como concelleiro aos vinte e nove anos. Trabamos unha grande amizade naquela corporación entre todos os grupos políticos, con debates moi ideolóxicos, pero cunha grande amizade, e teño un gran recordo de todos. José Antonio Souto Paz foi o primeiro alcalde, e tivo un perfil ideal para o posto. Era un gran demócrata, e fixo un goberno de concentración, no que cada concelleiro tiña unha responsabilidade. José Antonio vaise e entra Marcial Castro, que cumpre un papel importante co Ano Santo.

Como tomou a decisión de presentarse á alcaldía?

Cando se marcha José Antonio, que era amigo meu, voume eu tamén, pretendendo non volver, e entro no Parlamento galego. Pero reclámanme, preséntome e o día da elección de alcalde vou con dous discursos: o de gañar, no peto dereito, e o de perder no da esquerda. Eu non sabía se os dous votos do Partido Demócrata Liberal me ían apoiar. Un sabíao, o de Marcial, e o outro non, e hoxe en día non sei quen foi, pero votoume. Non me equivoquei e lin o discurso de alcalde. Despois deixei a alcaldía, e volvín nas seguintes eleccións con maioría absoluta. Repetín outra vez, tamén con maioría absoluta, e nas seguintes eleccións perdina.

Como eran as corporacións de entón?

Había moitos máis grupos dos que hai agora, pero moi bo ambiente. Home, moi tenso, moi ideolóxico, pero moi, moi bo. A esquerda tiña un discurso máis reivindicativo, e a UCD un discurso máis de goberno. Nós pensabamos que tiña que producirse unha ruptura democrática no Concello, entre o que fora e o que era. A UCD víao como unha cousa máis continuista, malia que era claramente antifranquista. Pero aos tres ou catro meses de entrar como concelleiro dinme conta de que eses discursos ideolóxicos non tiñan sentido, e deseguido púxenme a traballar na Delegación de Parques e Xardíns, que tiña algo que ver coa arquitectura, e que me entusiasmou. Nas seguintes eleccións os cidadáns premiáronnos, e pasamos de tres concelleiros a dez, e traballei cun grande entusiasmo.

En que situación se atopaba o Concello?

Facía falta de todo. Dirasme, ¿era todo culpa da ditadura? Home, eu imaxínome que habería concelleiros que dedicaron entusiasmo e tempo, pero é que non había un peso. A situación política era mala, porque falamos xa do tardo-tardo franquismo, polo tanto, xa sabían que se ían, e non había un peso. Os orzamentos paréceme que eran, no ano 1979, sobre cincuenta millóns de pesetas. Non había con que pagar as nóminas. Foi un pouco remangarnos e poñernos ao choio. Había uns debates acalorados no pleno, pero á saída, pinchos, comidas, reunións, encontros bilaterais. Aquilo foi como unha engrenaxe que se foi facendo, e fomos todos adaptándonos aos nosos condicionantes, ao pensamento. O Concello era unha UCI. Se estás nunha UCI ou nun cuartel de bombeiros, non estás para florituras, a ver se o traxe está ben colocado ou non. Se estamos ante unha situación de urxencia, pois ao choio e acabouse. Esta foi a consigna, ao choio.

Cales foron os seus primeiros proxectos cando accedeu á alcaldía?

No 83, cando entrei de alcalde, empecei a pensar que a cidade necesitaba un Plan Xeral. Eu escribino moito, dixera moito, que as cidades non crecen ben sen un Plan Xeral, pero nesa lexislatura non houbo posibilidade de redactalo, porque foi un tempo moi inestable e non tiña maioría absoluta, foi o momento da moción de censura, da que prefiro non falar, porque hoxe en día son os meus amigos, e é un episodio que xa pasou. En 1989, coa maioría absoluta, tíveno claro: Santiago necesita tres patas, un Plan Xeral, estruturas administrativas superiores ao Concello, que é cando nace o Consorcio, e, a terceira pata, o Camiño de Santiago. Eu tiña o interese polo Camiño desde a primeira corporación, e montamos o triunvirato de Marcelino Oreja, Javier Solana e eu. Tanto é así, que cando eu deixo a alcaldía pola moción de censura, o Ministerio noméame asesor para toda España do Camiño de Santiago, e facemos un libro que agora quero publicar, entre Serafín Moralejo, Manuel Díaz e Díaz, José Carlos Val, Fernando López Alsina e José Carlos Sierra. Facemos un libro no que afrontamos desde distintas facetas para tratar de explicar como había que entender no século XXI o Camiño de Santiago. Imos desenvolvendo plans estratéxicos e situándoos en función dos anos santos para desenvolver as directrices urbanísticas e económicas do Plan Xeral.

Toma de posesión

Delegado rexio no Día do Apóstolo

O Palacio de Congresos, o Auditorio, o periférico ou o hospital non estaban onde se lle ocorreu ao alcalde, senón onde o Plan Xeral dicía que debían de estar. Cando iamos vernos cos de Madrid ou con Fraga e cando nos preguntaban que queredes facer, podiamos dicir quero isto. E para conseguilo montamos un *lobby* que tiña dúas partes: unha era directamente Felipe González, Javier Solana e Pepe Borrell, a Moncloa, directamente implicada, e a outra unha relación institucional con Fraga realmente excelente. Como Fraga –criticaban os seus– fai o que lle di o alcalde? E Fraga supoño que pensaría por que o Concello é o que me trae as propostas máis razoables. Eran un lobby nacional, outro autonómico e outro internacional. Eu empecei a viaxar por toda Europa, a percorrer o Camiño á inversa, de Santiago cara a Estrasburgo, de Santiago a… Póñome en relación e en contacto con todas as cidades europeas, vou a Peruggia, a Pistoia, a Parides, Bruxelas, Oslo, Estocolmo. E tamén, coa ponte americana, co grupo de cidades co topónimo Santiago. Foi unha época dunha grande intensidade cultural, política, institucional, humana, porque o factor humano inflúe moitísimo.

É dicir, que á parte da xestión tamén as relacións exteriores de Raxoi contaban moito?

Teño que dicilo, eu despachaba co Rei. Ía á Casa Real, á Zarzuela, a preparar a orde do día do Padroado. Dicía: "Señor, está reticente para a convocatoria do Padroado Felipe González" – é verídico, está nas miñas memorias– e o Rei pedía que lle pasasen con Felipe González e solicitáballe que o convocase, porque ía ser Ano Santo, ía vir o Papa… Con Fraga, tiña unha relación espléndida. Cada mes e medio comía con el no Vilas. Tiña unha relación política con Felipe, con todo o staff de economía, tiña unha relación política directa, e tamén con Europa. Mitterrand cando veu aquí con quen quixo falar foi co alcalde de Santiago. Non por min, senón pola cidade.

Considera que esta xestión foi debidamente valorada?

Están os premios, os recoñecementos, pero tamén houbo a súa incomprensión, e forte. Como co Camiño, que nos dicían "Pero que nos contas aquí, con todos os problemas que hai?" Tamén cando se fixo peonil a cidade histórica, cando se levou a cabo a reforma fiscal e cando se deron de alta unha chea de pisos. Houbo unha certa incomprensión, de enfado, ata se me acusou ata de certa altiveza, que ía pola rúa demasiado teso. Pero logo, chegada a hora da verdade, eu era unha persoa próxima cos cidadáns, e dábanme a maioría absoluta. Era unha relación de amor e reparo.

E que valoración fai vostede do seu paso pola alcaldía?

Eu estiven unha vez na Moncloa cunha enquisa do CIS sobre as persoas que tiñan tirón político en Galicia e eu era unha das que tiña máis. Cheguei a ter de valoración un 7,2. A min ofrecéronme ser candidato á Xunta, e non quixen, porque quería ser alcalde. Pero a cambio pedín unha cousa: o Auditorio. Mentres estiven no Concello tiñamos unha cesta de propostas. É dicir, anos antes de que xurdise a ocasión xa estabamos facendo proxectos. Non había que estar elaborándoos despois. Logo, cando reuniamos o Consorcio, a xente víalles coherencia aos proxectos. Queriamos rehabilitar a cidade histórica, e había un plan de rehabilitación, de arquitectura, de monumentos e por iso conseguiamos que fosen aliados nosos os socios das tres administracións. Foron anos moi bonitos.

De que aspecto se sente máis orgulloso?

De todos os proxectos desenvolvidos quedo co Plan Xeral. Eu pensei que se non empezabamos polas infraestruturas, se non colocabamos antes o periférico, creceriamos igual que o Ensanche. O primeiro foron as grandes infraestruturas, colocar en cada barrio un input que tirase das plusvalías: en Conxo, un hospital; arriba, o mercado de Gando; en San Lázaro, o campo de fútbol, e cada barrio tirando para arriba á beira do periférico. Iamos metendo novas residencias, novos equipamentos, e rodeamos a cidade histórica de 600.000 metros cadrados de zonas verdes. Todo o que ves é Plan Xeral, no público e o privado. Vas a San Lázaro e tes Palacio de Congresos, campo de fútbol, edificios de sindicatos e zonas residenciais. Zonas residenciais que empezan agora no terreo de galletas Cuétara e o edificio do Sergas. Para arriba tes a zona industrial co tirón do mercado de gando. Non é a miña visión urbanística, senón dun equipo espléndido. Estou moi orgulloso.

E que cambiaría se puidese?

Tería marchado antes. Intenteino cando perdín a maioría absoluta. A última lexislatura foi dura, non tanto por non ter a maioría, senón porque estaba canso. Foron dezaseis anos nos que me involucrei en corpo e alma, e mereceu a pena. Para min, que non fun un político, senón alcalde de cidade, foi unha experiencia como arquitecto, como cidadán, como santiagués, excepcional. Coñecín cousas das grandezas e as miserias da cidade como ninguén. Porque estaba o chabolismo, en Conxo , na Almáciga, e como arquitecto foi poder levar a cabo o que pensaba. Foi satisfacción, pero tamén é verdade que o cansazo final era moi potente. Quizais lamento que me fallase a diplomacia. Cando un está sobrecargado de traballo, vénche alguén a incordiar e fáltache *fair play* para admitir a crítica. Non é ser fachendoso, senón cansazo. A primeira corporación recórdoa cun agarimo tremendo. Logo foron corporacións dialecticamente potentes, pero sempre mantiven un bo ton. As partes amargas esquécelas, porque se non, non sobrevives, afúndeste na amargura. Esquéceste e ata ris dos malos momentos, e podo dicir que gardo un magnífico recordo tanto das corporacións, como de Souto Paz, Marcial Castro e Viéitez Cortizo.

Inauguración do Periférico

Xosé A. Sánchez Bugallo

"A obriga dun Alcalde é administrar o presente e planificar o futuro"

Xosé A. Sánchez Bugallo acadou a alcaldía de Santiago de Compostela no ano 1998 e revalidou o seu mandato nas eleccións das tres convocatorias seguintes. Pero antes, como concelleiro, tivo responsabilidade en case que todas as áreas de Goberno o que lle da unha perspectiva e coñecemento extraordinario da cidade e das tarefas municipais. Non lle gustan as présas na xestión nin improvisar e prefire as cousas ben feitas porque "os erros en Compostela poden durar centos de anos".

Como viviu a chegada da democracia e as primeiras eleccións municipais no ano 79?

Eu vivino de forma moi activa, posto que formei parte da candidatura socialista no ano 79 e traballei na coordinación daquela campaña electoral na que Xerardo Estévez era o cabeza de lista. Eran momentos dunha grande ilusión por transformar a sociedade e o ámbito da política municipal representaba o primeiro escano, o máis preto dos cidadáns. Sabiamos que non había medios pero tiñamos moitos proxectos e un extraordinario sentido da responsabilidade histórica que nos correspondeu vivir. Todo estaba por facer. Para min, no plano persoal, supuxo unha oportunidade de descubrir zonas da cidade que, a pesar de vivir dende ben pequeno en Santiago, non coñecía. De tocar a realidade viva da cidade, de avaliar as súas carencias e necesidades. Asuntos que hoxe semellarían tirados do terceiro mundo estaban ás portas de Compostela, nos barrios, nas rúas, mesmo nun núcleo histórico nun proceso de degradación que semellaba imparable ou vivíamos coa carga dun Ensanche no que a especulación urbanística primaba sobre o hábitat e a calidade de vida. Percorremos todos os barrios, ata o máis pequeno curruncho habitado, e presentamos un programa electoral moi ambicioso, achegando solucións e ideas novidosas. Moitas daquelas, andando o tempo, foron as solucións que deron lugar á cidade que hoxe gozamos.

Na convocatoria do 79 Xerardo Estévez non acadou a alcaldía. Desilusión?

Un pouco si. Nós estabamos convencidos de que iamos gañar. Especialmente Xerardo, porque o noso programa era o máis completo, o máis realista… A verdade é que era excesivo aínda que necesario. De vinte e cinco, os socialistas só conseguimos tres concelleiros. Daquela os orzamentos do Concello non daban para nada e Souto Paz, alcalde coa lista de UCD, fixo unha especie de gran coalición, sen ningún tipo de pacto, e agás os dous representantes do BN-PG os outros vinte e tres concelleiros asumiron algunha responsabilidade de goberno**.** Nós seguimos traballando, imaxinando un proxecto de cidade e na convocatoria do 83, co apoio de UCD, Xerardo Estévez acadou a alcaldía e eu entrei a formar parte do seu equipo como xefe de gabinete.

O 29 de abril do 1986, a UCD retirou a confianza a Estévez e presentou unha moción de censura. Tiveron que abandonar a alcaldía. Como viviu eses acontecementos?

Pois vivímolo como unha inxustiza bastante grande. Tamén é verdade que naquel momento a tradición política que había de mocións de censura era tan escasa que a de Santiago debeu ser a primeira da democracia en Galicia. Polo tanto non había precedentes nin para os que a presentaban nin para os que a recibiamos, e vímola como unha inxustiza. Desde moitos aspectos resultaba incomprensible, porque había persoas que inicialmente apoiaran unha opción e, sen que sucedese nada politicamente relevante, de repente aparecían nunha posición contraria. Foi unha cuestión que nun primeiro momento levantou moitas suspicacias, desconfianzas, ruxerruxes… pero pasando o tempo comprobamos que a moción de censura, esencialmente, prexudicou aos que a presentaron. Máis lles valería ter un pouco de paciencia e esperar ás eleccións. En pouco máis dun ano perderon todo o crédito diante dos cidadáns e na convocatoria de1987 o PSdeG-PSOE acadou a maioría absoluta e Xerardo Estévez volveu á Alcaldía para continuar ata a súa dimisión por vontade propia en xuño de 1998.

Cales son ao seu entender os momentos máis relevantes nestes 30 anos de historia municipal democrática?

Hai un momento evidente que agora conmemoramos, o da constitución da primeira corporación democrática. Logo temos outros dous moi importantes para a transformación da cidade, que foron a aprobación dos plans xerais de ordenación municipal, porque neles definimos o modelo de cidade que queríamos, o concepto urbano que na actualidade é exemplo para outras moitas cidades do mundo. Chegar a ese modelo e á súa aprobación foron procesos enormemente complexos. O primeiro PXOU foi un camiño moi complicado e o segundo, o PXOM acabado de aprobar, foi bastante máis maduro, pero os dous foron actuacións moi decisivas para a nosa historia contemporánea. Outro momento importante foi a aprobación do Estatuto da Capitalidade, que se revelou como un tema de extraordinaria importancia para Santiago. Tamén convén salientar os Anos Santos, que dende o 93 veñen marcando feitos históricos na cidade, sobre todo ese primeiro que marcou as liñas de actuación e obtivo un resposta internacional sen precedentes para Santiago de Compostela e contribuíu ás recuperacións dos camiños de Santiago. Nos Anos Santos do 99 e do 2004 afondamos nesas ideas conseguindo a desestacionalización do turismo, o completado da infraestruturas e equipamentos, e poñendo en marcha novos retos. E por suposto a Capitalidade Europea do ano 2000 foi un momento extraordinariamente importante porque Compostela se afirmou como a imaxe de Galicia no mundo. Tampouco podemos esquecer o momento no que na UNESCO nos concedeu o título de Patrimonio da Humanidade, nin outros moitos recoñecementos nacionais e internacionais recibidos.

Dende 1987, vostede pasou por case que todas as responsabilidades de goberno. En cal dos ámbitos da política municipal tense sentido máis a gusto?

Gustoume poder coñecer e desempeñar todas elas, pero loxicamente o que máis enche é ser alcalde porque é a máis completa, non teño a máis mínima dúbida. Síntome moi contento de poder ter esta responsabilidade e trato de facelo o mellor posible, nunca se pode contentar a todos porque non hai medios para facelo e moitas veces non todo o mundo ten razón, pero simplemente

a posibilidade de intentalo e ir deseñando e construíndo unha cidade que ten moito que ver coas inquedanzas e preocupacións propias, xa paga a pena. Unha cidade que procuramos que sexa solidaria, que sexa amable, que estea chea de zonas verdes, equipamentos como centros socioculturais e escolas infantís, parques, instalacións deportivas, bos colexios e boas infraestruturas de comunicacións… é un motivo de satisfacción para todos nós. Eu quero para a miña cidade a calidade de vida que eu desexo para min mesmo. Facelo posible, coa responsabilidade que implica, é tamén unha gran satisfacción.

Agardaba vostede ser o sucesor de Xerado Estévez?

Pois non, todo aquel cambio me colleu moi de sorpresa. Primeiro porque eu non esperaba a renuncia de Xerardo e en segundo lugar porque sempre me imaxinei máis na rebotica que despachando. Tanto é así, que intentei convencer a outro compañeiro de corporación para que aceptase ser alcalde pero negouse. Finalmente me decidín a dar o paso.

Cóntao como se fose un sacrificio. Foi un paso duro?

Ser alcalde ten moito de sacrificio persoal. Esixe

Intervención no Consello de Europa

unha gran dedicación e soportar unha gran responsabilidade as vinte e catro horas do día os trescentos sesenta e cinco días do ano. Para min foi duro, porque eu sempre fun unha persoa moi amante da privacidade, e no ámbito no que máis perdín foi no da liberdade persoal, ese foi un condicionante moi grande. O tema institucional e protocolario, que ao principio me resultaba moi pouco atractivo, ao final encaixeino sen problema e foise desenvolvendo con normalidade. Non podo negar que hoxe teño unha gran satisfacción por desempeñar este traballo, por ter dado o paso.

Que diferenzas hai entre o Concello herdado e o actual?

En primeiro lugar, eu creo que en Santiago non houbo unha ruptura nestes últimos 26 anos senón que houbo unha continuidade, e polo tanto o Concello que collemos no ano 87 –porque o 83 foi un mandato de moi boas intencións, pero de escasas realizacións– era un Concello que tiña como única zona verde a Alameda e como instalacións deportivas só contabamos con Santa Isabel. E de ter un só parque e un só centro deportivo e nin un só centro sociocultural pasamos á situación actual na que temos case 20 polideportivos, ducias de parques con case dous millóns de metros cadrados, máis de 40 centros socioculturais… iso expresa unha magnitude de cambio absolutamente espectacular. Creo que é unha transformación enorme na vida da cidade. Cando empezamos e cando nos comentaban que Londres tiña 12 m^2 de zona verde por habitante, a nós parecíanos unha fantasía. Hoxe nós temos máis de 20 m^2 e dobramos a Londres, así que o camiño percorrido é inmenso… e co novo Plan Xeral acabaremos tendo máis de 30 m^2 por habitante. Isto so é un exemplo do feito. Non hai máis que comparar as fotos de hai trinta ou vinte anos coa realidade do presente. Os que afirman que a cidade non cambiou deben estar cegos ou teñen o reloxo parado.

Cales son as propostas políticas feitas dende o seu Goberno?

Creo que os grandes esforzos feitos nos meus mandatos, e que agardo que se vexan coroados polo éxito, van dirixidos fundamentalmente ás políticas de vivenda, que teñen como obxectivo facilitar que a poboación que vén a Santiago se estableza na cidade, as grandes infraestruturas de acceso e o solo industrial. Porque estas políticas son fundamentais para a sustentabilidade da cidade. Calquera que bote unha ollada pola Choupana, Santa Marta, Conxo, O Castiñeiriño, San Lázaro ou Meixonfrío verá que esta cidade está inmersa nun proceso de transformación espectacular. Estamos a asistir ao nacemento dunha nova cidade espléndida, unha cidade ben construída, con dotacións, equipamentos e servizos. Temos dous parques empresariais inaugurados e estamos traballando noutros catro que van transformar as posibilidades de traballar aquí. E seguimos mantendo a política de rehabilitación do núcleo histórico a pesar das dificultades que ten. E imos ampliando esa política a novas zonas coas declaracións dos ARIS en Vista Alegre e A Pontepedriña, que espero que no sucesivo se vaia estendendo cara ao conxunto da cidade. E sobre todo, trato de facer o máis importante que hai que facer na vida municipal: xestionar o presente e planificar o futuro. Neste senso, hai dous elementos que quedan aí como avais: o Plan Estratéxico e o novo o Plan Xeral de Ordenación Municipal, que deseñan a cidade do ano 2020. Santiago é un dos escasísimos concellos de Galicia que ten un Plan Xeral adaptado á lei, e unha perspectiva trazada de que modelo de cidade queremos ter no futuro. Un modelo que non rompe co que estamos a falar senón que se consolida e eleva para lograr unha cidade compacta, integrada, con amplas dotacións, equipamentos, servizos, zonas verdes e respectuosa coa conservación do medio ambiente.

E cales son os proxectos de futuro máis ilusionantes?

Por exemplo o AVE, que vai ser o proxecto que máis vai contribuír a transformar a vida da cidade. Vai ter unha influencia decisiva porque consolida a Santiago como punto nodal das comunicacións de Galicia. Vai supoñer un cambio que hoxe é difícil de imaxinar. Máis alá de que chegue en 2012, como esperamos, ou en 2013, ou en 2014 –porque tampouco vexo ningunha razón para que se demore máis diso– é evidente que Santiago quedará convertido no punto central das comunicacións entre todas as cidades de Galicia, a 25 minutos de Coruña, a 35 de Vigo, a 21 de Ourense, a dúas horas e media de Madrid… Iso vai ser un cambio radical. Hai que entender que Santiago de Compostela tiña cinco estacións de tren: A Susana, Laraño, Berdía, A Sionlla e a estación actual. E mesmo chegamos a ter seis estacións cando aínda funcionaba a de Cornes. Agora, para o AVE prográmanse catro estacións en toda Galicia e en realidade estacións AVE de verdade só dúas, que son Ourense e Santiago. Iso vai supoñer unha revolución que converterá a nosa cidade no punto central de comunicacións

Día da Árbore cos nenos

da comunidade autónoma. Isto unido ás autovías que se abriron cara á Estrada, ao Barbanza, a Noia, a Ourense, e cara a Lugo… todo conflúe para converter a Santiago nese punto nodal. E o deseño das grandes áreas empresariais ten moito que ver con ese papel que pensamos que vai cumprir a cidade. Nun momento coma este, dunha certa recesión económica atopámonos no mellor intre para construír esas áreas industriais e telas listas para cando chegue a expansión e estar preparados para progresar.

Cumprirá todos eses propósitos?

A min gustaríame realizalos todos mentres os cidadáns me outorguen a confianza, pero a partir de aí eu teño unha teoría que todos os que traballan comigo coñecen. Eu digo que é preferible que determinadas cousas tarden un pouco máis e que se fagan ben, que actuar precipitadamente ao prezo de facelas mal. Nunha cidade coma esta, con máis de 1.200 anos de historia, o mal feito tende a durar moito tempo. Mire canto está a custar desfacer os erros da urbanización do Ensanche ou do abandono que padeceu a cidade histórica durante décadas. Un exemplo presente é a estación do AVE, non podemos permitir unha solución deficiente porque quedará aí e deberá darlle servizo á cidade do futuro durante décadas. É preferible tardar dous ou tres anos máis, aínda que iso implicara que non me correspondera a min a honra de poñela en funcionamento. Cousa que si agardo facer. De calquera xeito, Compostela é unha cidade viva en permanente crecemento e polo tanto ningún alcalde deberá dala por concluída. Sería un mal síntoma.

Visítanos

XXX ANIVERSARIO DAS CORPORACIÓNS DEMOCRÁTICAS

Sábado 18
Xornada de Portas Abertas na Casa das Asociacións
(antiga estación de tren de Cornes).
Haberá xogos inchables (de **12 a 14 h.** e de **17 a 19 h.**), exposicións e outras actividades.

19.00 h.
INAUGURACIÓN OFICIAL da Casa das Asociacións.

Luns 20 e martes 21
De 10.00 h. a 13.00 h.
Xornadas de Portas Abertas para alumnado de Primaria.

De 16.00 h. a 19.00 h.
Xornadas de Portas Abertas ao público xeral.

Martes 21
18.00 h.
Pleno municipal con alumnado do IES Antón Fraguas.

Mércores 22
19.00 h.
O alcalde, Xosé A. Sánchez Bugallo, recibe as corporacións democráticas desde 1979 a 2007.
Recoñecemento aos alcaldes do Concello de Santiago desde 1979.

Xoves 23
20.00 h.
Presentación do libro *La vida musical en Santiago a finales del siglo XIX* no Auditorio do Museo do Pobo Galego. Actuación musical.

CONCELLO DE SANTIAGO